

Міністерство освіти і науки,
молоді та спорту України
Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
АПрН України

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Юридичний інститут

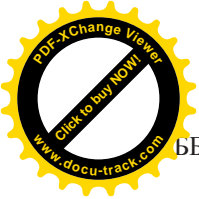
Проблеми охорони прав суб'єктів корпоративних правовідносин

Матеріали

Міжнародної науково-практичної
конференції, *присвяченої 10-ій річниці
створення Лабораторії з вивчення
проблем корпоративного права
Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва
Національної академії правових наук
України*

23-24 вересня 2011 року

м. Івано-Франківськ, 2012

ББК 67.9 (4Укр)

П78

Редакційна колегія:

О.Д.Крупчан – академік НАПрН України, директор Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України, кандидат юридичних наук, доцент;

В.В.Луць – академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор;

В.А.Васильєва – директор Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права;

І.Б.Саракун – кандидат юридичних наук, ст. наук. співр., ст. наук. співр. Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права НДІ ППП НАПрН України.

Рекомендовано до друку Вченою Радою Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України (протокол № 2 від 29 лютого 2012 року)

П78 Проблеми охорони прав суб'єктів корпоративних правовідносин [текст] : *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-ій річниці створення Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України* (проведеної Лабораторією з вивчення проблем корпоративного права НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України спільно з Юридичним інститутом Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника 23-24 вересня 2011 року) – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012. - 189 с.

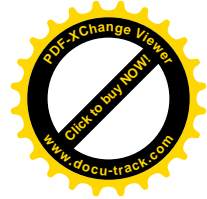
У збірник включені статті і тези доповідей учасників Всеукраїнського науково-практичного семінару, який відбувся 23-24 вересня 2011 року на базі Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Висвітлюються результати наукових досліджень проблем охорони прав суб'єктів корпоративних правовідносин.

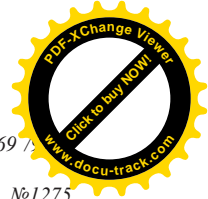
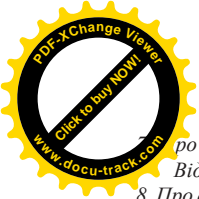
Для студентів, слухачів, курсантів юридичних факультетів, науковців, практичних працівників та всіх зацікавлених осіб.

ББК 67.9 (4 Укр)

© Інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012

©Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2012

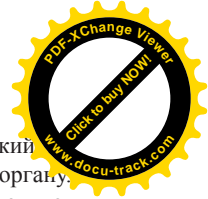
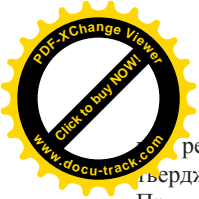
- ро сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 р. №4669 / *Відомості Верховної Ради України*. – 1997. - № 39. – Ст. 261.
8. Про асоціації органів місцевого самоврядування: Закон України від 16 квітня 2009 р. №1275 // *Відомості Верховної Ради України*. – 2009. - № 38. – Ст. 584.
  9. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14 лютого 1992 р. №2114 // *Відомості Верховної Ради України*. – 1992. - № 20. – Ст. 272.
  10. О хозяйственных обществах: Закон Украины от 19 сентября 1991 г. // *Ведомости Верховного Совета УССР*. - 1991. - № 49. - Ст. 682.
  11. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 груд. 2000р., № 2121 // *Відомості Верховної Ради України*. – 2001. - №5 – 6. – Ст. 30.
  12. Словарь русского языка: В 4 – х т. / АН СССР, Ин – т рус. яз.; Под ред. А.П. Евгеньевой. – 2 – е изд., испр. и доп. – М.: Русский язык, 1981 – 1984. Т. 4. С – Я, 1984. – 752 с.
  13. Про підприємництво: Закон УССР від 7 лютого 1991 р. №698 // *Відомості Верховної Ради УССР*. – 1991. - № 14. – Ст. 168.
  14. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15 трав. 2003 року № 755-VII // *Відомості Верховної Ради України*. – 2003. - № 31. – Ст. 263.
  15. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008р. №514 // *Відомості Верховної Ради України*. – 2008. - №50-51. – Ст. 384.
  16. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): Закон України від 15 берез. 2001 р. №2299 // *Відомості Верховної Ради України*. – 2001. - № 21. – Ст. 103.
  17. Про страхування: Закон України від 7 берез. 1996 р., № 980 // *Відомості Верховної Ради України*. – 1996. - №18. - Ст. 78.
  18. Про фермерське господарство в Україні: Закон України від 19 черв. 2003 р. №973 // *Відомості Верховної Ради України*. – 2003. - № 45. – Ст. 363.
  19. Словарь русского языка: В 4 – х т. / АН СССР, Ин – т рус. яз.; Под ред. А.П. Евгеньевой. – 2 – е изд., испр. и доп. – М.: Русский язык, 1981 – 1984. Т. 3. П – Р, 1983. – 752 с.
  20. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. №1560 // *Відомості Верховної Ради України*. – 1991. - № 47. – Ст. 646.

Зеліско А.В.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Особливості створення юридичних осіб приватного права на основі модельного статуту

Зміни у чинному законодавстві спричинені не лише актуальними на сьогодні євроінтеграційними процесами, але й прагненням законодавця максимально сприяти здійсненню підприємницької діяльності юридичними особами. Вказані чинники зумовили внесення до Цивільного кодексу України положень щодо можливості створення юридичних осіб приватного права на основі модельного статуту. Відповідно до частини 2 статті 81 ЦК України «Юридична особа приватного права створюється на підставі установчих документів... Юридична особа приватного права може створюватися та діяти на підставі модельного статуту в порядку, визначеному законом». О. Р. Кібенко зауважує, що концепція модельного статуту є характерною для законодавства Великої Британії, згідно з яким компанія

реєстрації має право заявити про дію щодо неї модельного статуту, який затверджений підзаконним нормативним актом уповноваженого державного органу. При цьому компанія не подає індивідуальний статут. Запровадження модельного статуту має на меті звільнити компанії від зайвих витрат та часу на складення індивідуального статуту [1, с. 79].

Таким чином, закріплення у чинному законодавстві норм, пов'язаних із застосуванням конструкції модельного статуту, визначає потребу дослідження теоретичних та практичних аспектів подальшого впровадження її у життя.

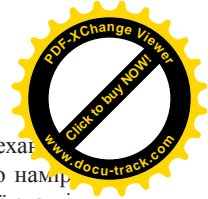
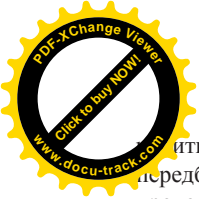
Відповідно до статті 1 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» модельний статут є типовим установчим документом, затвердженим Кабінетом Міністрів України, який використовується для створення та провадження діяльності юридичних осіб відповідних організаційно-правових форм, містить встановлені законом правила, що регулюють правовий статус, права, обов'язки та відносини, які пов'язані із створенням, управлінням та провадженням господарської діяльності відповідних юридичних осіб. Визначення модельного статуту через поняття типового установчого документа спричиняє необхідність дослідження його правової природи, і як наслідок – особливостей його застосування. Чинне законодавство не містить визначення типового установчого документа, тому для з'ясування його сутності необхідно, використовуючи аналогію, звернутися до поняття типового договору.

Типовим договором, відповідно до енциклопедичних джерел, є затверджена компетентним органом письмова (формалізована) форма договору із заздалегідь визначеними умовами, одні із яких є обов'язковими для сторін, інші – рекомендаційні. Формалізовані документи називаються «зразковими» [2, с.258].

Значення типізації договірних форм, в тому числі форм установчих документів, безумовно є вагомим з огляду на економію учасниками правовідносин організаційних та матеріальних ресурсів, потрібних на розробку таких документів. Зокрема, досліджуючи типові форми договорів, Р. О. Стефанчук вказує, що «значення офіційних типових договорів полягає у спрощенні підготовки відповідного документа шляхом офіційного затвердження державою аналогічного йому зразка, який би враховував усі основні вимоги законодавства щодо його змісту та форми» [3, с. 6].

Юридичні особи, які бажають використати типові форми договору, мають право внаслідок вільного волевиявлення щодо цього використати як зразок запропоновану форму договору і відобразити її повністю чи частково у власному договорі. Саме такий порядок застосування типових договорів є традиційним для учасників цивільних правовідносин.

По аналогії, такий самий порядок повинен був би застосовуватися і щодо модельних статутів як типових установчих документів. Однак аналіз Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» свідчить про протилежне. Відповідно до частини 2 статті 17 Закону державний реєстратор у Єдиному державному реєстрі зазначає дані про наявність відмітки про те, що юридична особа створюється та діє на підставі модельного статуту. Фактично, якщо засновники юридичної особи виявили бажання застосувати положення модельного статуту, то чинне законодавство не вимагає від них у даному випадку подавати державному реєстратору установчі документи, оскільки останній лише

ить відмітку про факт використання модельного статуту. Такий самий механізм передбачений у разі прийняття рішення учасниками юридичної особи про намір продовжувати діяльність на підґрунті модельного статуту. Аналіз наведеної статті свідчить про додаткові аргументи стосовно того, що розробка юридичною особою власного статуту не відбувається. Юридична особа в даному випадку фактично під час реєстрації робить посилання на факт використання того формалізованого документа, який затверджений Кабінетом Міністрів України.

Наведені вище положення дозволяють стверджувати, що механізм застосування модельного статуту суттєво відрізняється від того механізму, який склався стосовно використання типових (формалізованих) договорів.

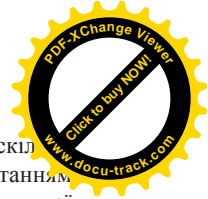
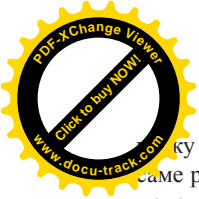
Тому більш глибокого аналізу потребує природа такого статуту. Як уже виводилося вище, стаття 1 Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» визначає статут як типовий установчий документ.

Установчими документами юридичної особи є, відповідно до визначення, запропонованого І. М. Кучеренко, «внутрішні локальні нормативні акти, на підставі яких створюються та/чи діють юридичні особи. Зазначені документи розробляють та підписують усі учасники (засновники), якщо інше не встановлено законом... Установчі документи можуть підписувати не тільки засновники, а й їх представники... Установчі документи можуть не підписуватися усіма засновниками у випадку, коли вони приймаються відповідно до законодавства на установчих зборах» [4, с.851]. Очевидним є те, що модельний статут не відповідає класичній природі установчих документів юридичної особи, оскільки факт затвердження його Кабінетом Міністрів України спричиняє виникнення у нього деяких ознак нормативного акта. Водночас, слід враховувати те, що можливість застосування чи відмови від застосування модельного статуту законодавець відносить до волевиявлення учасників (засновників) юридичної особи.

Відсутність потреби у розробці індивідуального статуту для юридичної особи зумовлює необхідність визначення у іншому документі відомостей про засновників юридичної особи, про її найменування, про розподіл вкладів між ними тощо. Таким документом в першу чергу є рішення засновників про створення юридичної особи, яке є фактом їх волевиявлення щодо створення нового суб'єкта права.

Саме рішення засновників про створення нового суб'єкта права, зазначає Н. В. Козлова, яким затверджуються його установчі документи, склад і розмір статутного капіталу, органи управління, потрібно вважати установчим (засновницьким) актом, що є необхідною організаційною передумовою виникнення цивільної правосуб'єктності юридичної особи. Таке рішення вона по суті визначає як цивільно-правову односторонню чи багатосторонню корпоративну угоду, спрямовану на виникнення нового суб'єкта права [5, с. 162].

Внаслідок запровадження конструкції модельного статуту рішення засновників про створення юридичної особи набуває нового забарвлення, оскільки набуває ознак документа установчого характеру. Якщо до внесення змін у Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» рішення засновників про створення юридичної особи при державній реєстрації подавалося обов'язково лише у випадках, прямо передбачених законом, то із врахуванням сучасних змін законодавства можна стверджувати, що таке рішення засновників повинно завжди подаватися державному реєстратору у кожному ви-

ку використання учасниками (засновниками) модельного статуту, оскільки саме рішення засновників, за умови створення юридичної особи з використанням модельного статуту, вміщуватиме відомості стосовно найменування юридичної особи, кількісного складу засновників та розподілу між ними часток у статутному (складеному) капіталі. Зокрема, відповідно до частини 5 статті 56 Господарського кодексу України, якщо суб'єкт господарювання створюється та діє на підставі модельного статуту, в рішенні про його створення, яке підписується усіма засновниками, зазначаються відомості про його найменування, мету і предмет господарської діяльності, а також інформація про провадження діяльності на основі модельного статуту. Відповідно до статті 4 Закону України «Про господарські товариства», якщо господарське товариство створюється та діє на підставі модельного статуту, в рішенні про його створення, яке підписується усіма засновниками, зазначаються відомості про вид товариства, його найменування, місцезнаходження, предмет і цілі діяльності, склад засновників та учасників, розмір статутного (складеного) капіталу, розмір часток кожного з учасників, порядок внесення ними вкладів, а також інформація про провадження діяльності на основі модельного статуту. Викладені аргументи спонукають до висновку про потребу визначення у Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» положень про обов'язкове подання реєстратору рішення про створення юридичної особи у разі, якщо засновники вирішили використовувати конструкцію модельного статуту як установчого документа.

Проаналізовані положення дозволяють констатувати запровадження у чинне законодавство якісно нового механізму модельного статуту, який, незважаючи на ознаки формалізації, принципово відрізняється від існуючого порядку застосування типових договорів. Безумовно, що подібні трансформаційні процеси у законодавстві є яскравим свідченням пристосування його норм до потреб учасників (засновників) юридичних осіб з метою спрощення умов для ведення бізнесу.

1. Кибенко Е.Р. *Корпоративное право Великобритании. Законодательство. Прецеденты. Комментарии* / Е. Р. Кибенко. – 2003. – 368 с.
2. *Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол. Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : «Укр. енцикл.», 1999. – Т. 2. – 744 с.*
3. *Офіційні типові форми договорів / Уклад.: Стефанчук Р. О., Стефанчук М.О. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 640 с.*
4. *Енциклопедія цивільного права України / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України / відп. ред. Я. М. Шевченко. – К. : Ін Юре, 2009. – 952 с.*
5. *Козлова Н. В. Правосуб'єктність юридического лица / Н. В. Козлова. – М. : Статут, 2005. – 476 с.*

Зозуляк О. І.

канд. юрид. наук, викладач кафедри цивільного права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника

Про цивільну правоздатність корпорацій

Бурхливий розвиток корпоративних правовідносин в Україні зумовлює потребу звернутись до дослідження теоретичних проблем їх кваліфікуючих ознак,